

Autoreferat

1. Imię i Nazwisko: Józef Jarosz

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/ artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej:

- dyplom magistra filologii germańskiej uzyskany w 1993 r. w Uniwersytecie Wrocławskim, na podstawie pracy magisterskiej *Ausdrucksmöglichkeiten der Modalität im Deutschen und Dänischen* napisanej pod kierunkiem prof. Krzysztofa Janikowskiego;
- dyplom ukończenia studiów podyplomowych na kierunku informatyka, W Instytucie Matematyki i Informatyki Uniwersytetu Wrocławskiego, 2003;
- dyplom ukończenia studiów doktoranckich w Uniwersytecie Wrocławskim, 2006;
- stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa uzyskany w 2006 roku na podstawie obrony rozprawy doktorskiej *Duńskie i niemieckie ekwiwalenty tłumaczeniowe polskich przymków we frazach temporalnych* przygotowanej pod kierunkiem prof. dr. hab. Krzysztofa Janikowskiego.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/ artystycznych.

- 1 października 2006 – 30 września 2007 – asystent w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, Zakład Języka Niemieckiego;
- 1 października 2006 – 30 września 2007 – wykładowca w Wyższej Szkole Filologicznej we Wrocławiu;
- 1 października 2007– do dziś – adiunkt w Instytucie Filologii Germańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, Zakład Języka Niemieckiego;
- od 1. września 2012 kierownik Pracowni Skandynawistyki w Zakładzie Języka Niemieckiego.

4. Wskazanie osiągnięcia* wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. nr 65, poz. 595 ze zm.):

a) tytuł osiągnięcia naukowego/artystycznego; monografia *Grabinschrift – eine Textsorte im Wandel. Eine diachrone Studie am deutschen epigrafischen Material 1780-2015*.

b) (autor/autorzy, tytuł/tytuły publikacji, rok wydania, nazwa wydawnictwa, recenzenci wydawniczy);

Józef Jarosz (2017): *Grabinschrift eine Textsorte Im Wandel. Eine diachrone Studie am deutschen epigrafischen Material 1780-2015*. Wrocław/Dresden, Atut/Neisse Verlag (ISBN

978-83-7977-204-9); recenzent wydawniczy: Prof. Waldemar Czachur z Uniwersytetu Warszawskiego.

c) omówienie celu naukowego/artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania.

Przedłożona do oceny rozprawa jest opracowaniem z zakresu niemieckiej genologii historycznej, którego celem było zbadanie zmienności w obrębie gatunku tekstu *inskrupcja nagrobna* w okresie 1780-2015 na przykładzie niemieckich inskrypcji nagrobnych.

Punktem wyjścia monografii stanowi ujęta w definicji tekstu i gatunku tekstu hipoteza o zmienności gatunków tekstu pod wpływem zmieniającego się kontekstu kulturowego.

Bazą materiałową rozprawy jest korpus obejmujący 1380 inskrypcji nagrobnych z okresu 1780-2015, zebranych drogą eksploracji terenowej na 16 niemieckich cmentarzach. Dla zapewnienia jednolitości i porównywalności materiału dokonano ograniczenia geograficznego/terytorialnego oraz lokalizacji cmentarzy: materiał badawczy pochodzi z miejskich cmentarzy kraju związkowego Saksonia. Ujęcie diachroniczne pozwoli ustalić obiektywne tendencje w obrębie jednego gatunku mowy. Sprzyja temu pokaźna rozciągłość czasowa oraz fakt, że pochodzą z jednego miejsca.

W części teoretycznej monografii do zagadnień o szczególnej wadze należy charakterystyka inskrypcji nagrobnej jako gatunku tekstu (Textsorte) w oparciu o różne aspekty. Jako pierwszy aspekt przedstawiono historię inskrypcji nagrobnych w kulturze europejskiej od czasów starożytnej Grecji po schyłek wieku 18. W szkicu historycznym uwzględniono przede wszystkim formy językowe, utarte formuły, zakres informacji dotyczących zmarłego, użycie elementów wizualnych oraz typ nagrobka. Inny aspektem, który obszernie został opracowany, jest miejsce inskrypcji nagrobnej wśród innych gatunków tekstów użytkowych z obszaru tanatologii oraz innych tekstów epigraficznych. Przyjęcie dwustopniowego kryterium podziału pozwoliło ustalić granice między bardzo ściśle spokrewnionymi gatunkami tekstu, np. tablica pamiątkowa vs. inskrypcja nagrobna. Rozdział 3.3 Inskrypcja nagrobna w kontekście naukowym i społecznym ukazuje szereg dyscyplin, dla których omawiany gatunek tekstu jest przedmiotem badania (m.in. epigrafika, literaturoznawstwo, językoznawstwo, kulturoznawstwo i in.) oraz rolę zbiorów i antologii inskrypcji, które miały funkcję praktyczną (jako zbiór wzorcowych tekstów) i rozrywkową jako element kultury popularnej.

Zakres analizy i jej poszczególne płaszczyzny ujęto zostały w rozdziale 4. Instrumentarium analizy holistycznej. Do zagadnień, które obecne są w analizie korpusu należą: czynniki wpływające na zmiany w inskrypcjach nagrobnych, sytuacja komunikacyjna,

typologia inskrypcji nagrobnych, osobliwości inskrypcji jako tekstów epigraficznych, cechy strukturalne, treść, struktura illokucyjna, charakterystyka intersemiotyczna inskrypcji oraz specyfika kulturowa. Szczegółowy opis przebiegu badania zawiera postępowanie badawcze (Forschungsdesign). Zgodnie z nim cały okres obserwacji tekstów podzielony został na siedem równych mikrookresów badawczych o rozpiętości czasowej 35 lat każdy, badanie składa się z dwóch faz, analiza tekstu przebiega zgodnie z opracowanym w postępowaniu badawczym modelem analizy tekstu.

Wspomniane fazy obejmują makro- i mikroanalityczną procedurę badawczą. Pierwsza z nich zakłada analizę siedmiu tekstów, z czego każdy z nich reprezentuje jeden okres badawczy. Analiza porównawcza tekstów pochodzących z różnych okresów prowadzi do obserwacji zmian na przykładzie jednego egzemplarza, jakie dokonywały się w badanym okresie (1780-2015). Przemianom ulegała postać materialna nagrobków i samej inskrypcji. Dostrzegalne są różne techniki sporządzania inskrypcji w kamieniu: od ręcznego żłobienia i malowania liter, poprzez wykuwanie różnymi stylami pisma aż do sporządzania napisów przy pomocy nowoczesnych urządzeń sterowanych programem komputerowym. Zauważalne są również różne rozwiązania w organizacji tekstu (rozmieszczeniu) na płycie nagrobnej. Najstarsze teksty (I okres badawczy) charakteryzują się swobodnym rozmieszczeniem tekstu, w późniejszych widać dążenie do symetrycznego i harmonijnego rozłożenia wyrazów i zdań na nośniku inskrypcji (Inscriptionsträger). Największe kontrasty widoczne są przy porównaniu objętości tekstów: najstarszy tekst (I okres badawczy) obejmuje 27 wierszy i 91 wyrazów, natomiast najnowszy tekst (VII okres badawczy) składa się z dwóch wierszy i trzech wyrazów. To zestawienie ukazuje, w jakim kierunku przebiegały zmiany w obrębie inskrypcji nagrobnych badanych w ujęciu makroanalitycznym (tzn. przy badaniu całych tekstów). W wyniku tendencji do coraz krótszych form inskrypcji najbardziej ucierpiała cecha tekstowości 'informatywność'. Osoba zmarłego wciąż stanowi główną treść inskrypcji, jednak coraz mniej detali z jej życia prywatnego, zawodowego i publicznego zawierają teksty powstałe w kolejnych okresach badawczych. W związku z postępującą redukcją tekstu obserwuje się zaburzenia w kohezji i koherencji tekstu, które wynikają z faktu, że teksty przechodzą ewolucję strukturalną – od pełnych zdań do struktur składających się z fraz nominalnych i elips. Z tego względu coraz mniej jest wskaźników spójności w tekście (zaimki, spójniki, odmienne formy czasownika). Część makroanalityczna odkryła główne tendencje rozwojowe badanego gatunku tekstu, wskazała na wiele typowych cech językowych inskrypcji (np. użycie elipsy i skrótów), jednak wiele pytań pozostało otwartych.

W tym celu przeprowadza się postępowanie mikroanalityczne, którego zadaniem jest prześledzenie zmian w badanych okresie, jakie dokonały się w poszczególnych komponentach tekstu oraz w zakresie wybranych cech tekstowości. Dla uzyskania pełnego obrazu przemian badaniu poddano: formułę wprowadzającą, informacje o zmarłym (obiektywne, np. zawód, tytuł szlachecki, tytuł naukowy, stopień wojskowy, nazwisko panińskie itp.), informacje o zmarłym sformułowane w postaci pochwały zmarłego (subiektywne), informacje o miejscu i dacie urodzenia i śmierci, informacje o fundatorach nagrobka, formułę kończącą, intertekstualność, werbalizację śmierci i smutku, symbolikę i elementy wizualne na nagrobkach.

W celu zachowania przejrzystości badania oraz uzyskania porównywalnych wyników analizy poszczególnych komponentów, nadano poszczególnym rozdziałom tę samą strukturę. Analiza każdego komponentu rozpoczyna się od inwentaryzacji i kategoryzacji form zebranych w korpusie. Podział na poszczególne kategorie nastąpił na podstawie kryteriów formalnych (np. formuły wprowadzające w postaci fraz werbalnych i nominalnych) i semantycznych (formuły komunikujące życzenie, obietnicę itp.). Klasyfikacja semantyczna wsparta jest danymi odnośnie frekwencji poszczególnych form. Opis poszczególnych komponentów tekstu następuje zawsze od form o najwyższej frekwencji po formy rzadsze, sporadyczne i peryferyjne. Drugim ogniwem badania jest obserwacja poszczególnych form w okresach badawczych. Ten element analizy pozwala prześledzić, w którym okresie dana forma pojawiła się po raz pierwszy, w którym zaś wyszła z użycia i może być w związku z tym traktowana jako forma historyczna. Obok zakresu czasowego dane pozwalają prześledzić frekwencję form w poszczególnych okresach badawczych, co pozwala wyciągnąć wnioski odnośnie okresu najwyższej popularności danej formy, jej wariantów (czyli form rozbudowanych lub zredukowanych o pewne jednostki leksykalne) oraz jej okresu schyłkowego. Ostatni krok stanowi podsumowanie każdego rozdziału dotyczące użycia danej formy w ujęciu diachronicznym. Tak skonstruowane postępowanie badawcze daje dokładny wgląd w zakres czasowy użycia poszczególnych form z korpusu, występowania form wariantywnych oraz ich frekwencji w poszczególnych okresach badawczych. Niniejsza procedura badawcza znana jest z innych badań diachronicznych nad tekstami, jednak innowacją jest wprowadzenie krótkich okresów badawczych oraz stosunkowo dużej liczby badanych tekstów, co pozwala na ujęcie historii użycia danych form oraz ich cech ilościowych.

Poniżej zestawiono najważniejsze wnioski wynikające z badania mikroanalitycznego.

W zakresie formuł wprowadzających obserwuje się konkurencję fraz werbalnych i nominalnych, które w końcowej fazie badanego okresu (VII okres) uzyskują pozycję

dominującą. Świadczy to o powolnym przejściu od tekstów składających się ze zdań do wypowiedzi, które tworzone są w dużej mierze przez frazy nominalne.

Analiza wykazała następujące operacje na formułach wprowadzających: reprodukcja (powtarzanie), rozszerzenie i redukcja istniejących form. Największą frekwencją i produktywnością wykazuje się formuła *Hier ruhen* und *Hier ruhen in Gott*, która poprzez wstawienie nowych elementów leksykalnych tworzy nowe formy (szczególnie w czwartym okresie badawczym). Proces redukcji można zilustrować przykładem: *In Gottes Frieden ruht* (V-VI) → *In Gottes Frieden* (VI-VII) → *In Frieden* (V-VII), który obrazuje powolne przejście od konstrukcji opartej na *verbum finitum* do krótkich fraz nominalnych.

Inne zjawisko, które dosyć wyraźnie wskazuje na zmieniające się konwencje tekstowe, to zmiana tematyczna w zakresie formuł wprowadzających. W najstarszych tekstach (I-II) dominuje w części inicjalnej tekstu wskazanie na zmarłego lub na miejsce pochówku (*Unter diesem Grabeshügel, Das was irdisch war*). Formy *Im Memoriam Zum Gedenken* z piątego okresu przesuwały punkt ciężkości na bliskich zmarłego, podobnie jak w VII okresie formy *In Liebe, Unvergessen* eksponują bliskich jako podmiot, miłość zaś jako uczucie dominujące.

W zakresie danych onomastyczno-genealogicznych można zauważyć powoli postępującą redukcję zapisu i w konsekwencji ograniczenie informatywności: o ile w I okresie przeciętnie było 12 informacji odnośnie zmarłego (m.in. nazwisko, imię, nazwisko rodowe, data urodzenia, miejsce urodzenia, data śmierci, miejsce śmierci, zawód i in.), to w VII okresie pozostało już tylko pięć (imię, nazwisko, zawód, nazwisko męża, nazwisko rodowe), z których nie wszystkie były wykorzystywane. Dostrzegalne są zmiany w zakresie nazw zawodów, stanowisk oraz tytułów szlacheckich – zanik niektórych nazw, pojawienie się nowych wraz z rozwojem przemysłu i gospodarki. Analiza elementów tekstu zawierających pochwałę zmarłego (*laudatio*) prowadzi do konkluzji, że w badanym okresie widoczna jest tendencja do bardzo krótkich fraz nominalnych, których komponentami są krótkie, zwykle dwusylabowe przymiotniki. Prawie 78 procent fraz o charakterze pochwalnym stanowią frazy nominalne z jednym krótkim przymiotnikiem (np. *meine liebe Mutter*). W końcowej fazie badanego okresu zanikają również i te bardzo skromne elementy laudatywne.

W badanym materiale zaznaczył się od V okresu badawczego trend ukazujący bardziej osobisty stosunek do zmarłego, który przejawia się w używaniu zdrobnień (*Vati, Mutti*) oraz użycie tylko imion w treści inskrypcji. Zakres zmian w inskrypcjach nagrobnych bardzo dobrze można zilustrować na przykładzie daty i miejsca urodzenia oraz daty i miejsca śmierci. Porównanie przykładów z siedmiu okresów badawczych pozwala zauważyć powolne przejście od struktur zdaniowych do form bardziej stereotypowych (np. formy z pełnymi formami

imiesłowów, następnie z ich skróconymi wersjami: geb. Am 3. Juli 1805, gest. Am 20. Januar 1045), które w procesie ekonomizacji wyrażen i tekstu przyjmują postać z piktogramami († oraz *). Dalszy rozwój prowadzi do zaniku piktogramów, ograniczenia daty urodzenia i śmierci do podania roku i wreszcie do zniknięcia danych tego typu z tekstu inskrypcji (VII okres).

Dane fundatorów nagrobka pojawiają się raczej rzadko. Badany korpus zawiera 13 inskrypcji z 1380 ujętych w korpusie, w których fundatorzy zostali wymienieni *explicite*. Jednak ani dane frekwencyjne, ani okres występowania tekstów (w sposób rozproszony od I do VI okresu) tego typu nie pozwalają na sformułowanie jednoznacznych wniosków odnośnie tendencji.

Analiza użycia formuł końcowych (np. *Ruhe sanft*, *Ruhe in Frieden*) pozwala stwierdzić, że ten komponent tekstu występuje w badanym okresie znacznie rzadziej niż formuła wprowadzająca (np. *Hier ruht in Gott*). Motywem dominującym wśród formuł końcowych jest życzenie i pożegnanie (np. *Ruhe sanft!*, *Auf Wiedersehen!*). Niższą frekwencję wykazują podziękowanie, obietnica, prośba i skarga. Na podstawie danych frekwencyjnych można stwierdzić, że od V okresu użycie tego komponentu tekstu wykazuje tendencję spadkową.

Badanie intertekstualności inskrypcji nagrobnych pozwoliło stwierdzić obecność 307 cytatów i parafraz oraz określić kręgi tematyczne, które reprezentują. Do najczęściej używanych należą: pocieszenie, zaufanie i wiara, słowa Boga, obietnica, apele do zmarłych / bliskich, miłość i in. Wśród cytatów przeważają we wszystkich okresach wypowiedzi bez podania źródeł. Ponad trzy czwarte cytowanych wypowiedzi ma charakter religijny i pochodzi z Biblii lub innych tekstów religijnych (pieśni, modlitwy). Prawie jedna czwarta zapożyczonych wypowiedzi pochodzi z tekstów literackich. W okresie IV-VII widoczna jest tendencja do częstszego sięgania po tekst literacki i spadek frekwencji tekstów religijnych. Podkreślić należy tekstotwórczy charakter cytatów. W mało rozbudowanych inskrypcjach nagrobnych nawet krótki cytat może stanowić samodzielny segment tekstu, np. *Laudatio*, formułę końcową lub formułę wprowadzającą.

Diachroniczne ujęcie obrazu śmierci pozwoliło wyłonić różne formy jej werbalizacji, różne wyobrażenia i koncepcje. Do motywów, które pojawiały się w kilku okresach badawczych i mogą uchodzić za pewien stały element badanej kultury funeralnej, należą takie koncepcje jak śmierć jako sen, stan spokoju i ukojenia, śmierć jako brama do życia wiecznego, jako decyzja Boga, śmierć jako strata, śmierć jako początek nowego życia. O ile w pierwszym okresie badawczym fakt śmierci ujęty był językowo w sposób bezpośredni (np. poprzez użycie czasownika *sterben*), to wraz z upływem czasu zaobserwować można coraz większy dystans

do śmierci, używanie form opisowych, eufemizmów, metafor lub zupełne przemilczenie faktu śmierci zarówno w sferze werbalnej jak ikonograficznej.

Analiza elementów wizualnych na nagrobkach w badanym okresie pozwoliła ustalić asortyment używanych form plastycznych oraz zakres zmian. Ze względu na treść elementy wizualne obecne w korpusie tworzą cztery grupy (według malejącej frekwencji): ogólne symbole religijne (np. krzyż, serce, jako symbol miłości, kotwica jako symbol wiary), symbole ponownego narodzenia się i życia wiecznego (np. motyl, wschód słońca, wieniec i in.), przedstawienia odnoszące się do osoby zmarłego (np. popiersia, fotografie, symbole związane z zawodem), symbole śmierci i przemijania (np. złamany kwiat, czaszka, skrzyżowane kości i in.), pozostałe znaki. Wśród zauważalnych tendencji należy odnotować (od V okresu) coraz mniejszą frekwencję symboli i przedstawień związanych ze śmiercią i przemijaniem oraz pojawienie się elementów wizualnych związanych z życiem zmarłego, jego profesją i hobby.

Przy badaniu zmian zachodzących w inskrypcjach nagrobnych ważnym czynnikiem był kontekst kulturowy, który miał wpływ na formę i treść tekstów oraz ich wizualnych komponentów. Jako kontekst kulturowy należy tu rozumieć szereg czynników zewnętrznych obejmujących m.in.: sytuację polityczną (np. obecność przydawki *königlich* w nazwach zawodów, funkcji, instytucji w okresie Królestwa Saksonii), gospodarczą (pojawianie się nowych określeń zawodów, zanik niektórych profesji), uregulowania prawne dotyczące pochówków, wpływ prądów literackich i estetycznych (nawiązania do antyku, historyzm i kierunki pokrewne jak neogotyki czy neoromantyzm; reforma cmentarzy z lat 20. dwudziestego wieku, secesja i in.), zmiany w kulturze funeralnej (coraz bardziej popularne pochówki anonimowe). Wreszcie ważnym czynnikiem wpływającym na kształt tekstu nagrobnego jest zmarły (jego pozycja w rodzinie i społeczeństwie) oraz autor tekstu – to on ostatecznie decyduje o treści i formie inskrypcji i jej technicznym wykonaniu (litery wklęsłe, wypukłe, metalowe nakładane itd.).

Wyniki przeprowadzonej analizy mogą ze względu na jej wielowątkowość i wielopłaszczyznowość być wykorzystane w badaniach nad tekstem, jego zmiennością i nacechowaniem kulturowym. Inna dziedzina, która może wykorzystać zapisane obserwacje jest tanatologia, a w szczególności badania w jej funeralnym nurcie zogniskowanym wokół refleksji nad językowym obrazem śmierci, badaniem nad historią mentalności. Trzecia dziedzina, dla której opracowane wnioski mogą stanowić pewną wartość to historia religii, bibliistyka, badania nad religijnością i laicyzacją społeczeństwa.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo - badawczych (artystycznych).

5.1 Pozostałe osiągnięcia naukowo-badawcze stanowią publikacje w postaci artykułów naukowych, recenzji, sprawozdań oraz działalność edytorska. Najliczniejszą grupę publikacji stanowią artykuły naukowe, które obejmują prace opublikowane w czasopismach naukowych w Polsce, z których jedno jest na liście ERIH (*Folia Scandinavica Posnaniensia*, 7 publikacji), większość znajduje się na ministerialnych listach czasopism punktowanych (*Studia Germanica Gedaniensia*, *Język a Kultura*, *Roczniki Naukowe. Języki Obce*, *Germanica Wratislaviensia*, *Orbis Lingarum*, *Studia Linguistica*, *Studia Translatorica*, *Linguistische Treffen in Wrocław*). Dwie publikacje ukazały się w czasopismach zagranicznych, osiem tekstów naukowych opublikowano w czasopismach skandynawistycznych (FSP, Poznań oraz *Acta Sueco-polonica* Warszawa), pozostałe jako rozdziały w monografiach zbiorowych recenzowanych w kraju i za granicą.

Zawartość merytoryczną można odnieść do kilku pól badawczych w obszarze germanistyki i skandynawistyki, które poniżej wymieniam i opisuję w odniesieniu do spisu publikacji naukowych, ujętych w załączniku 3:

- a. wybrane aspekty translatoryki – badania ogniskują się głównie wokół ustalenia polskich, duńskich lub niemieckich ekwiwalentów tłumaczeniowych oraz ich analizy w oparciu o teorię ekwiwalencji, wzgl. wobec problemów translatorycznych w przekładzie audiowizualnym (B9-10, B23, B25, B30, B38, B39, B50, B57);
- b. historia badań skandynawistycznych na Uniwersytecie Wrocławskim – celem opracowań jest przedstawienie sylwetek uczonych i ich głównych pól badawczych związanych ze Skandynawią od roku 1811 po czasy współczesne; jako temat pokrewny należy wymienić kontakty skandynawsko-śląskie, który zrealizowany został w pojedynczych opracowaniach (A3, B16, B18, B24, B37, B66).
- c. paremiologia i paremiografia i frazeologia duńska – opracowane artykuły obejmują głównie rys diachroniczny i charakterystykę zbiorów przysłów duńskich, opis cech strukturalnych wybranych grup frazeologizmów oraz funkcje frazeologizmów w tekstach niemieckich i duńskich inskrypcji nagrobnych (B11, B20, B36, B42, B53, B70);
- d. lingwistyka tekstu, komunikacja medialna – badania obejmują głównie duńskie i niemieckie inskrypcje nagrobne; pojedyncze opracowania dotyczą innych gatunków tekstów, np. blogów internetowych, tekstów prawnych oraz wybranych cech tekstowości m.in. intertekstualność (np. A1, A4, B14, B27, B29, B40, B44, B46, B54, B55, B58, B59, B68, B69);
- e. leksykografia – badania nad słownikami obejmują analizę struktury i zawartości haseł przymikowych w polsko-niemieckim i polsko-duńskim słowniku; inny aspekt obecny w

opracowaniach to polonica w duńskich słownikach oraz ujęcie haseł przyimkowych w słownikach frekwencyjnych (np. A2, B13, B15, B24, B31, B60, B61);

f. leksykologia – w zakresie leksykologii punkt ciężkości w moich badaniach spoczywał na opracowaniu relacji semantycznych tautonimów w języku niemieckim i języku duńskim; planowane jest opracowanie dla języka polskiego i duńskiego (B17, B26, B34);

g. onomastyka – badania onomastyczne obejmują problemy onomastyki literackiej w przekładzie, tytuły filmów skandynawskich w przekładzie oraz nazwy domów w duńskim kurorcie Helsingør (B22, B25, B32, B50, B57).

Na mój łączny dorobek naukowy (od 2004 do maja 2017) składają się 3 monografie, podręcznik do nauki języka duńskiego w wersji książkowej i aplikacji komputerowej, współautorstwo dwóch podręczników do nauki języka niemieckiego specjalistycznego dla uczniów szkół zawodowych (dla specjalności ekonomia oraz transport, spedycja, logistyka) i program nauczania, współautorstwo słownika duńsko-polskiego (jak dotąd najobszerniejszego na polskim i duńskim rynku), 56 artykułów naukowych i rozdziałów w monografiach zbiorowych, 4 we współautorstwie, 10 recenzji, jedno sprawozdanie z konferencji, 4 współredakcje naukowe, jeden przekład tekstu naukowego oraz udział w 50 konferencjach naukowych (w tym udział aktywny, z referatem – 45 konferencji, bez referatu – 5 konferencji; konferencje zagraniczne – 12).

Jestem ponadto współzałożycielem i współredaktorem serii naukowej *Breslauer Studien zur Medienlinguistik / Wrocławskie studia z lingwistyki mediów* (wspólnie z dr. hab. Romanem Opiłowskim), w ramach której do tej pory ukazało się pięć tomów. Od 2008 roku jestem członkiem komitetu organizacyjnego konferencji *Linguistische Treffen in Wrocław* (4 edycje, m.in. pozyskanie grantów wewnętrznych, dofinansowania z fundacji, opieka organizacyjna nad programem kulturalnym) oraz byłem współorganizatorem konferencji *Text und Bild* w 2013 r.

Pełnię funkcję recenzenta wydawniczego-zewnętrznego w czasopismach *Folia Scandinavica Posnaniensia* (Poznań) oraz *Legilinguistika porównawcza. Comparative Legilinguistics. International Journal for Legal Communication* (Poznań).

Od roku 1990 byłem na 9 stypendiach, pobytach badawczych, kwerendach bibliotecznych w na niemieckich uniwersytetach (1990 Humboldt-Universität Berlin, 1999 Universität Leipzig (Herder-Institut), stypendium Fundacji Roberta Boscha, 2010 Ruhr-Universität Bochum, 2010 Technische Universität Braunschweig, 2013 Ruhr-Universität Bochum, 2013 Universität Flensburg, 2013 DAAD-Stipendium, Universität Leipzig, 2014 Ruhr-Universität Bochum, 2014/2015 Stipendium Fundacji Hermannia Niemann, Universität

Würzburg) oraz na dwóch stypendiach i trzech kursach językowych w Danii (1992 Århus Universitet/Dania, 2005/6 Universitet, København/Dania, 2007 Den Internationale Folkehøjskole, Helsingør, 2008 stypendium na dofinansowanie publikacji z duńskiej fundacji Viggo Brøndal og hustru legat, 2009 Universitet København/Dania, 2012 Studieskolen, København/Dania).

5.2 Dydaktyka. Od 2006 roku prowadziłem w IFG następujące przedmioty:

A. Instytut Filologii Germańskiej:

wykład: teoria przekładu; **konwersatorium** z terminologii badawczej (przekładoznawstwo; wprowadzenie do badań skandynawistycznych); **ćwiczenia:** zajęcia praktyczne z języka duńskiego, fonetyka języka duńskiego, fonetyka języka niemieckiego, stylistyka języka niemieckiego, komputer w pracy tłumacza, gramatyka morfologia, gramatyka praktyczna, ćwiczenia w mówieniu, kurs podręcznikowy, leksyka, kurs branżowy, ćwiczenia w parafrazowaniu; **proseminarium B:** Przestrzeń, czas i emocje w świetle semantyki kognitywnej; Wybrane aspekty kultury duńskiej; **seminarium licencjackie:** 1. Przekład w badaniach konfrontatywnych; 2. Lingwistyczne aspekty przekładu filmowego; 3. Blogi internetowe jako forma komunikacji; 4. Nazwy własne i ich kontekst kulturowy.

B. Wyższa Szkoła Filologiczna we Wrocławiu (2006-2007): **wykład:** morfologia i składnia niemiecka; **ćwiczenia:** gramatyka praktyczna

C. zajęcia dydaktyczne za granicą:

1. Université Paris-Sorbonne, Linguistique des langues germaniques; pobyt dydaktyczny LLP-Erasmus (7-12 maja 2012); Temat 1: Zum Gebrauch von rhetorischen Figuren in deutschen Grabinschriften; Temat 2: Duńskie inskrypcje nagrobne od końca 18. wieku do dzisiaj – ich treść i forma).

2. Eötvös Loránd Tudományegyetem (Eötvös Loránd Universität Budapest), Institut Filologii Germańskiej; pobyt dydaktyczny LLP-Erasmus (23-28.09.2013); Temat 1: Zum Gebrauch von rhetorischen Figuren; Temat 2: Text-Bild- Beziehungen in Werbeanzeigen.

Od momentu zatrudnienia na stanowisku asystenta w 2006 r. byłem promotorem ponad 30 prac licencjackich. Zgodnie z uchwałą Instytutu, jako niesamodzielny pracownik naukowy, nie mogłem prowadzić seminariów magisterskich.

5.3 Działalność popularyzatorska obejmuje dwa pola aktywności: współpraca ze szkołami związana z promocją Instytutu oraz prowadzenie Koła Naukowego.

A. współpraca ze szkołami

A1. Wykłady gościnne

- 2007, Den Internationale Folkehøjskole Helsingør/Dania; wykład gościnny: *Duńskie*

przysłowia – między tradycją a współczesnością; 27.07.2007,

- 2009, *Czego można się dowiedzieć z inskrypcji nagrobnych?* – wykład dla młodzieży z Zespołu Szkół Ogólnokształcących z Bystrzycy Kłodzkiej, 8.12.2009, Wrocław;
- 2010, *Symbolika nagrobna i jej relacja do treści inskrypcji* – wykład dla młodzieży w Zespole Szkół Ogólnokształcących, 22.11.2010, Bystrzyca Kłodzka;
- 2011, *Duński łatwiejszy niż myślisz* – warsztaty języka duńskiego dla młodzieży z Zespołu Szkół Ogólnokształcących z Bystrzycy Kłodzkiej, 20.04.2011, Wrocław;

A2. Konkurs germanistyczny i Wprawki Młodych Germanistów

- 2011, 2013, 2017 współorganizator Konkursu Germanistycznego dla szkół średnich na Dolnym Śląsku,
- kwiecień 2014, 2016, współorganizator warsztatów dla uczniów szkół średnich pt. Wprawki Młodych Germanistów; od roku akademickiego 2013/2014 współkoordynator Zespołu d/s kontaktu ze szkołami (razem z dr Agnieszką Kodzis-Sofińską),

B. Naukowe Koło Tłumaczy Języka Duńskiego (NKTJD)

W roku 2009 powstało Naukowe Koło Tłumaczy Języka Duńskiego, którego jestem opiekunem (oficjalna rejestracja marzec 2012). Działalność Koła koncentruje się na projektach tłumaczeniowych, które są publikowane w serii *Teksty o Danii*. Do tej pory ukazały się trzy tomy (2012, 2014, 2016) z przekładami liryki duńskiej i ludowych baśni duńskich oraz jeden tom poza serią zawierający przekłady wywiadów z obywatelami Królestwa Danii. Inne aktywności Koła:

- 2010, Festiwal filmów duńskich (w przekładach studentów specjalizacji duńskiej), 5-20.05. 2010, Wrocław;
- maj 2014, udział Naukowego Koła Tłumaczy Języka Duńskiego w Gieldzie Kół Naukowych wraz z pozostałymi Kołami Naukowymi z Instytutu Filologii Germańskiej (zdobycie nagrody publiczności),
- lipiec 2014, wyróżnienie dla Koła Tłumaczy w konkursie Rady Kół Naukowych za projekt *Duńskie i polskie przysłowia w ujęciu konfrontatywnym. Duńsko-polski słownik przysłów*.

5.4 Inne formy aktywności:

- 2007-2012 – egzaminator komisji rekrutacyjnej dla studentów zaocznych,
- 2009 – digitalizacja 128 okładek i spisów treści czasopisma *Germanica Wratislaviensia*
- 2008-2010 – prezentacja przekładów poezji duńskiej na wystawach malarskich Kasi Banaś (Wrocław, Lubin),

- luty 2013, opracowanie programu specjalizacji skandynawistycznej i powołanie specjalizacji skandynawistycznej na studiach magisterskich;
- grudzień 2013 wykład dla członków Wrocławskiego Towarzystwa Naukowego: Duńskie i niemieckojęzyczne inskrypcje nagrobne w obliczu przemian kulturowych;
- Od 2012 pełnię rolę kierownika Pracowni Skandynawistyki w Instytucie Filologii Germańskiej.

Józef Jarosz